

Ungdomsundersökning 2024 – ANDTS-vanorna bland unga på Åland

Undersökningens bakgrund och syfte

Huvudsyftet med ungdomsundersökningen är att årligen sammanställa och analysera ANDTS-vanorna (ANDTS = Alkohol, Narkotika, Doping, Tobak, Spelande) bland elever i årskurserna 7–9 i grundskolan och studerande i årskurserna I och II på gymnasienivå¹. ANDTS-vanorna bland unga är ett prioriterat område i landskapets handlingsprogram mot riskbruk och missbruk 2022–2024². Uppgifterna i enkätundersökningen ger en bild av de frågeområden som förebyggande och samordnande arbete borde rikta in sig på. Den här undersökningen sammanställer därmed information för skolan, föräldrarna, fältarna, politikerna och andra intresserade.

Enkätfrågorna grundar sig på Drogvaneundersökningen som Folkhälsan på Åland tog fram i samarbete med fältarna 2019 och som hade sin grund i Öckerömodellen³. Sedan 2022 genomförs undersökningen av Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB) i samarbete med Folkhälsan på Åland. Enkätfrågorna har bearbetats för att ge en mer lokalt anpassad bild av ungas vardag på Åland. Eftersom resultaten ska komma till användning i det åländska ANDTS-arbetet, informeras såväl skolorna, föräldrarna, eleverna som politiska beslutsfattare om dem⁴. Undersökningen är ett viktigt komplement till tidigare undersökningar om ANDTS-vanorna bland vuxna på Åland. Samarbetet inom den här undersökningen ska bidra till ett långsiktigt och målmedvetet ANDTS-arbete i det åländska samhället.

Insamlingen av data för ungdomsundersökningen sker i början av läsåret genom en elektronisk enkät riktad till elever i årskurserna 7–9 och studerande i årskurserna I och II på gymnasienivå. Totalt 1 481 svarande deltog i årets undersökning (se *Tabell 1*). Översiktens första del visar resultaten för ANDTS-vanorna bland samtliga svarande i undersökningen samt elevernas attityd till ANDTS-relaterade vanor. Därefter presenteras huvudresultaten för ANDTS-vanorna för de tre år (2022–2024) som ÅSUB genomfört undersökningen.

Gruppjämförelserna för kön och årskurs har genomförts med X^2 -test och sambandet mellan variablerna med korrelationsanalys (Spearman). Signifikansnivå $p < .05$ har använts i analyserna och samtliga signifikanta resultat uppmärksammas i texten.

¹ Elever som är 13 år och äldre blev inbjudna till undersökningen. Även hemskolade elever i årskurs 7–9 (1 svarande), studerande vid Ålands Folkhögskola (20 svarande) och svarande med otydligt svar för skola (3 svar) ingår i materialet.

² Alkohol-, narkotika-, dopnings-, tobak- och spelpolitiskt program för åren 2022–2024.

³ För mera om Öckerömodellen, se

<https://www.ockero.se/download/18.26abffbe17ff37d3c5263fdc/1649854375015/Drogvaneunders%C3%B6kning%202022.pdf>

⁴ För resultat efter utbildningsnivå, se <https://www.folkhalsan.fi/kunskap/kunskapsomraden/drogforebyggande-arbete/>

Tabell 1. De svarande

	Flickor	Pojkar	Totalt
Totalt	720	761	1481
Årskurs 7	141	128	269
Årskurs 8	152	137	289
Årskurs 9	111	155	266
Årskurs I	178	179	357
Årskurs II	138	162	300

Källa: ÅSUB och Folkhälsan på Åland

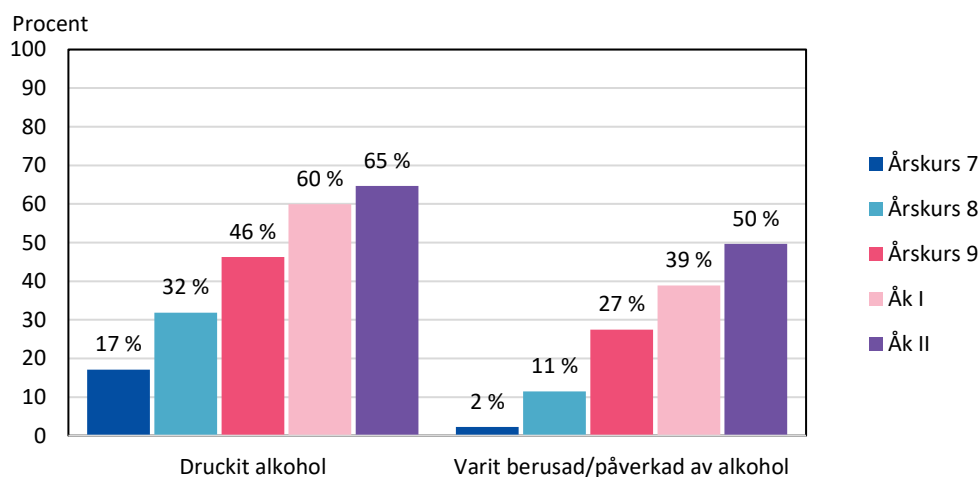
Alkoholbruk

Närmare hälften (45 %) av alla svarande har någon gång druckit alkohol och 27 procent uppger sig någon gång ha varit berusad.

Figur 1 visar att andelen svarande som har druckit alkohol och varit berusad ökar signifikant med årskurserna⁵. Bland de svarande i årskurs 7 har 17 procent druckit alkohol medan motsvarande andel i årskurs II är 65 procent. Vad gäller berusning ökar andelen från två procent i årskurs 7 till 50 procent i årskurs II. Ingen statistiskt signifikant könsskillnad fanns i materialet. Andelen elever som druckit alkohol varierar även signifikant mellan skolorna. Bland högstadieläverna är det en lägre andel som druckit alkohol i högstadieskolorna i Mariehamn jämfört med skolorna på landsbygden.⁶ Bland gymnasieeleverna är andelen som druckit alkohol lägre i lycéet jämfört med yrkesgymnasiet.⁷

Det vanligaste sättet att få tag på alkohol bland eleverna i årskurs 7 är att få av föräldrar/vårdnadshavare, medan det vanligaste sättet för övriga årskurser är via kompisar följt av att ta hemifrån utan lov.

Figur 1. Alkoholbruk (efter årskurs, procentuell andel)

Källa: ÅSUB och Folkhälsan på Åland

Figur 2 visar resultaten för regelbundet berusningsdrickande bland samtliga svarande i undersökningen och indikerar en stor variation mellan årskurserna. Andelen som uppgett att de varit berusade regelbundet (minst en gång i månaden) varierar från en procent i årskurs 7 till 24

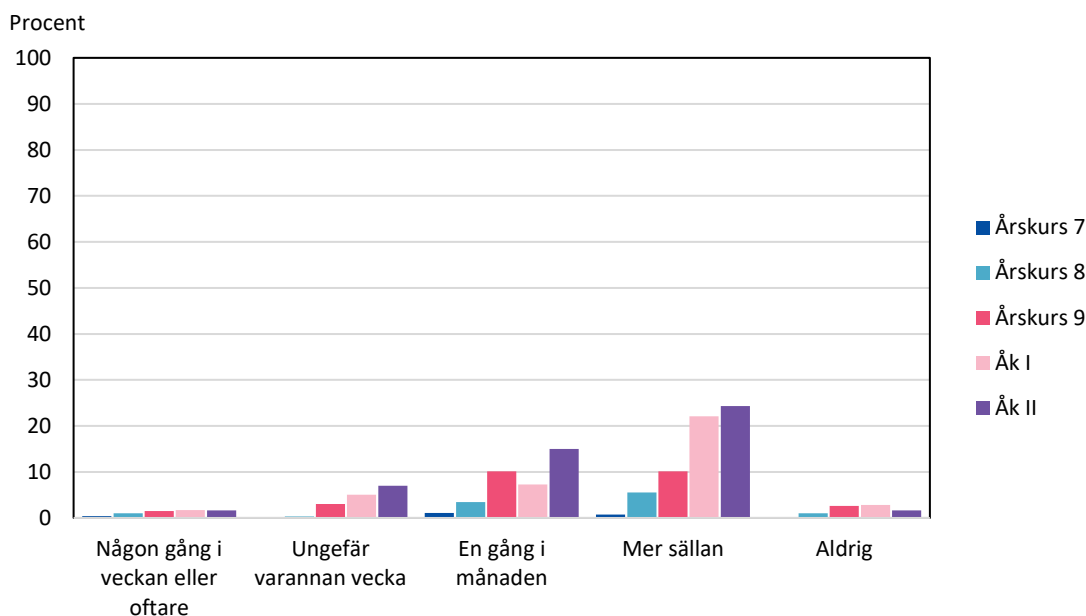
⁵ (druckit alkohol) $\chi^2(4) = 183.96, p < .001$. (berusad) $\chi^2(4) = 89.45, p < .001$.

⁶ $\chi^2(3) = 20.38, p < .001$.

⁷ $\chi^2(1) = 7.27, p = .007$.

procent i årskurs II. Av samtliga svarande uppger 12 procent att de dricker för att bli berusade minst en gång i månaden.

Figur 2. Hur ofta dricker du för att bli berusad/påverkad av alkohol? (efter årskurs, procentuell andel)

Källa: ÅSUB och Folkhälsan på Åland

Förutom berusningsdrickandet fick de svarande på gymnasienivå även uppskatta sin intensivkonsumtion. Med intensivkonsumtion avses att de svarande har minst en gång i månaden under de senaste tolv månaderna vid samma tillfälle druckit alkohol som motsvarar 2,5 dl starksprit, fyra stora burkar öl eller en flaska vin⁸. Andelen av samtliga svarande i årskurserna I och II som har intensivkonsumerat alkohol minst en gång i månaden under de senaste tolv månaderna är 15 procent (av dem som uppgett att de druckit alkohol är motsvarande andel 34 procent).

Eftersom berusningsdrickande ofta har ett samband med problematiska ANDTS-vanor, lyfter vi fram resultaten i synnerhet bland de unga som rapporterat att de varit berusade. Undersökningarna om ungas ANDTS-vanor har lyft fram riskerna vid bruk av läkemedel i samband med ungas alkoholbruk. Enligt det åländska svars materialet har cirka 10 procent av de elever som varit berusade någon gång blandat alkohol och läkemedel i berusningssyfte (13 % år 2023). Totalt sett har två procent av eleverna i högstadiet och fyra procent på gymnasialnivå blandat alkohol och läkemedel i berusningssyfte.⁹

Av de elever som varit berusade har 14 procent uppgett att de någon gång kört moped, mopedbil, traktor eller bil berusade, medan 18 procent har åkt med en berusad förare. Av samtliga svarande har fyra procent kört berusad och sju procent åkt med en berusad förare. Totalt 17 procent av de svarande oroar sig ibland för någon närståendes alkoholvanor, medan fyra procent gör det ofta.

Föräldrarnas hållningssätt till minderårigas alkohol- och tobaksbruk har såsom konstaterades i de tidigare två undersökningarna¹⁰ ett signifikant samband med samtliga ANDTS-vanor. Om föräldrarna är restriktiva i förhållande till barnets alkohol- och tobaksbruk är det mindre sannolikt att barnet har rökt, snusat, druckit alkohol eller använt narkotika. *Figur 3* visar att föräldrarna blir mindre restriktiva till sina barns alkoholbruk i de högre årskurserna, trots att eleverna är

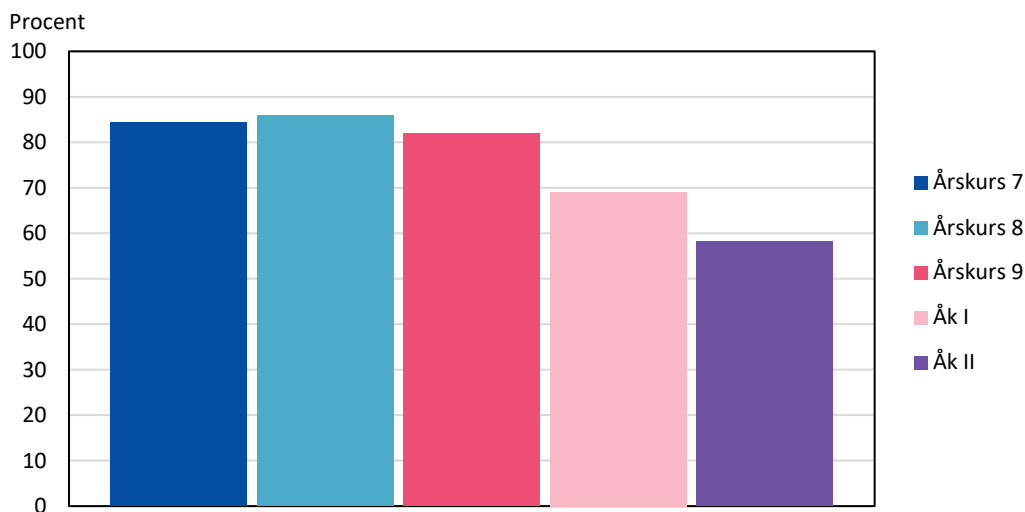
⁸ Frågan ställdes i motsvarande format som i de tidigare Drogvaneundersökningarna.

⁹ Motsvarande andelar i Finland och Sverige har varit cirka 3–4 procent respektive 5–6 procent. Källa: THL Tilastoraportti 42/2024; CAN Rapport 223 (2023).

¹⁰ ÅSUB Översikter och Indikatorer 2022:7; ÅSUB Översikter och Indikatorer 2023:7.

minderåriga¹¹. Medan drygt 80 procent av föräldrarna till elever i årskurs 7–9 inte tillåter alkoholbruk, är den motsvarande siffran i årskurs II endast 58 procent.

Figur 3. Andel svarande under 18 år som uppgett att föräldrarna inte tillåter alkoholbruk (efter årskurs, procentuell andel)

Not: Endast minderåriga svarande ingår i resultatet.

Källa: ÅSUB och Folkhälsan på Åland

Även föräldrarnas kännedom om var barnet befinner sig på kvällarna och vem barnet umgås med har ett signifikant samband med ungas ANDTS-vanor bland samtliga svarande¹². Dessutom finns ett positivt (dock relativt svagt) samband mellan föräldrarnas kännedom och barnets självskattade mående, förekomsten av skolka samt barnets attityder till ANDTS-relaterade vanor¹³. Totalt 93 procent av de svarande uppger att föräldrarna eller vårdnadshavarna åtminstone för det mesta vet var barnet är på kvällarna och 91 procent vet åtminstone de flesta som barnet umgås med. Bland gymnasieleverna finns en signifikant skillnad i föräldrarnas kännedom beroende på skola. Elever i lycéet har markant oftare svarat att föräldrarna vet var man är på kvällarna och vilka man umgås med jämfört med elever i yrkesgymnasiet. En större andel elever i yrkesgymnasiet hade sin hemort utanför Åland vid antagningen till utbildningen jämfört med eleverna i lycéet. Cirka åtta procent av eleverna i yrkesgymnasiet hade sin hemort utanför Åland jämfört med en procent i lycéet¹⁴.

Narkotikabruk

Att bli erbjuden narkotika, känna till någon som säljer narkotika eller att själv använda narkotika varierar signifikant mellan årskurserna (Figur 4). Andelen svarande som blivit erbjuden narkotika varierar mellan sex procent i årskurs 7 och 20 procent i årskurs I. Andelen svarande som vet någon som säljer narkotika varierar mellan elva procent i årskurs 7 till 40 procent i årskurs I. Andelen som har använt narkotika rör sig mellan närmare noll procent i årskurs 7 och fyra procent i årskurs I och II.¹⁵ Signifikant större andel av flickorna vet någon som säljer narkotika jämfört med pojkarna¹⁶. Den vanligaste narkotikan som de svarande rapporterar att de har använt är cannabis/hasch, men även andra droger nämns.

¹¹ $\chi^2(20) = 117.67, p < .001$.

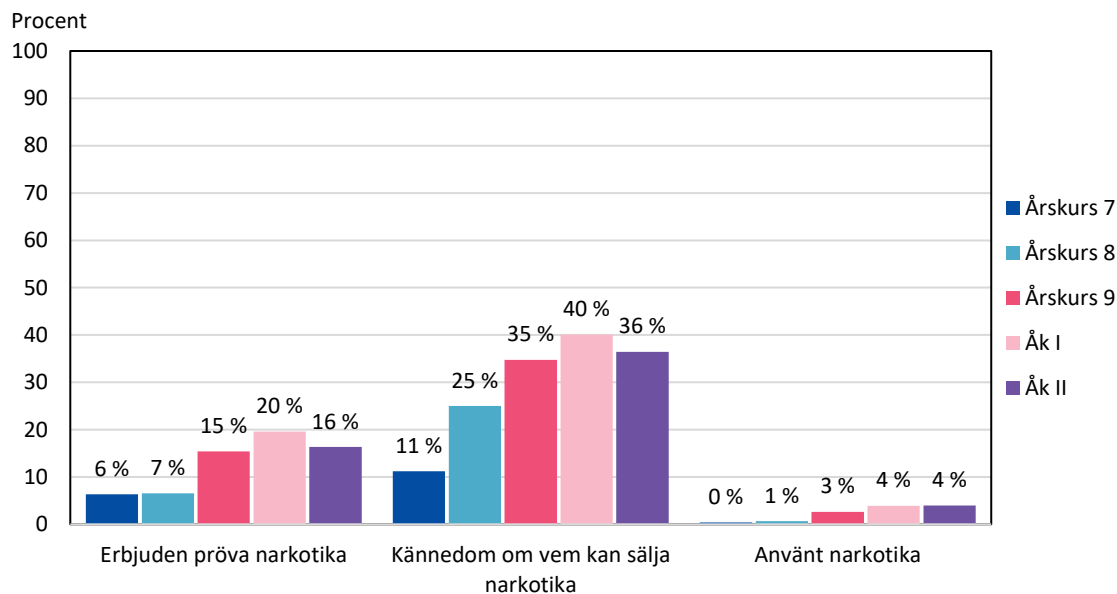
¹² $r(\text{Spearman}) = .21-.33, p < .001$.

¹³ $r(\text{Spearman}) = .9-.19, p < .001$.

¹⁴ ÅSUB utbildningsstatistik.

¹⁵ Erbjuden: $\chi^2(4) = 38.60, p < .001$; Känner: $\chi^2(8) = 80.20, p < .001$; Använt: $\chi^2(4) = 15.00, p = .005$.

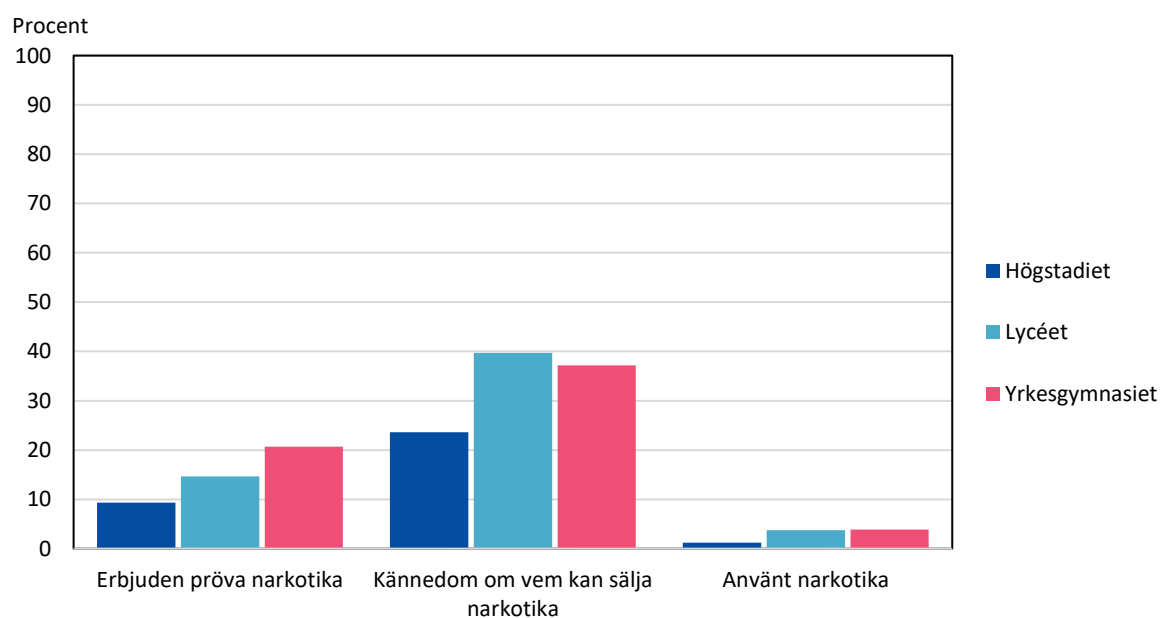
¹⁶ $\chi^2(2) = 13.54, p = .001$.

Figur 4. Narkotikabruk (efter årskurs, procentuell andel)

Not: Frågan "Vet du någon person som skulle kunna ge eller sälja narkotika till den som vill ha?" omfattar i diagrammet svarsalternativen "Ja, det tror jag" och "Ja, det vet jag säkert".

Källa: ÅSUB och Folkhälsan på Åland

Figur 5 visar andelen svarande som använt narkotika i högstadieskolorna och skolorna vid Ålands gymnasium. I högstadieskolorna har nio procent blivit erbjuden narkotika och 24 procent vet någon som säljer narkotika medan en procent av eleverna har uppgett att de någon gång har använt narkotika. I skolorna vid Ålands gymnasium har en signifikant högre andel vid yrkesgymnasiet blivit erbjuden narkotika jämfört med lycéet¹⁷ men det finns inga större skillnader vad gäller kännedom om vilka som säljer eller användningen av narkotika.

Figur 5. Narkotikabruk (efter skolan, procentuell andel)

Källa: ÅSUB och Folkhälsan på Åland

¹⁷ $\chi^2(1) = 5.41, p = .02$.

Tobaksbruk

Undersökningar har visat att bland annat vitt snus och e-cigarett brukas allt oftare bland unga¹⁸. I årets undersökning delades frågan om snus upp i två kategorier: "vanligt (brunt) snus" och "vitt snus". Frågan om rökning (tidigare: "har rökt") specificerades till "har rökt vanliga cigaretter".

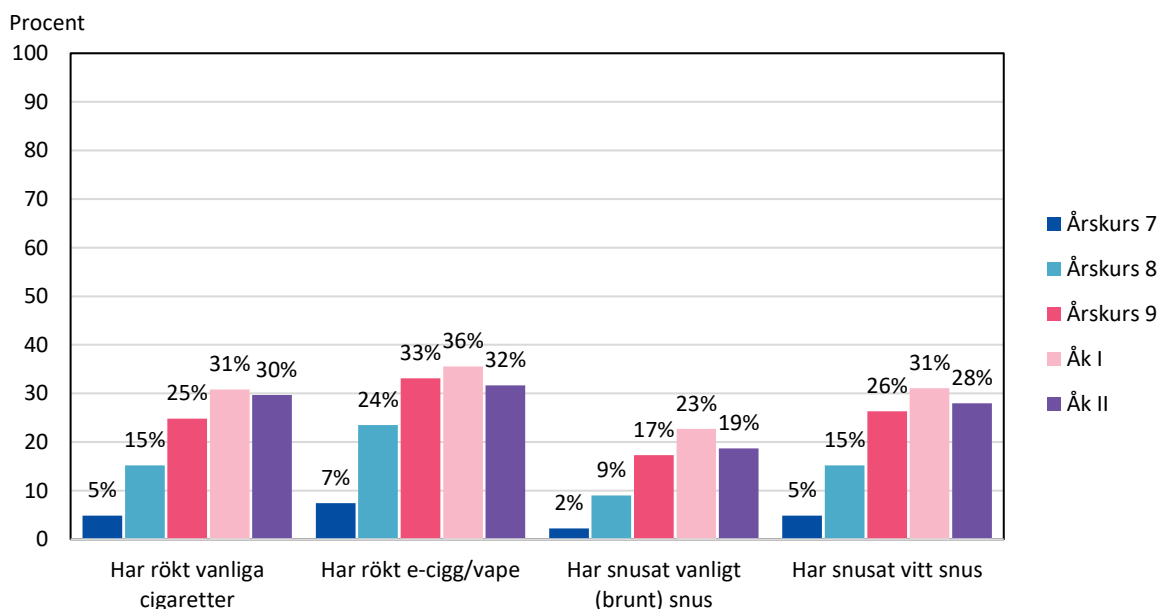
Likt de övriga ANDTS-vanorna, ökar ungas rökning och snusande markant med årskurserna (se Figur 6)¹⁹. Andelen svarande som röker eller har rökt vanliga cigaretter är fem procent i årskurs 7 och cirka 30 procent i årskurs I och II. Totalt sett har 22 procent av de svarande i den här undersökningen rökt.

Andelen svarande som någon gång har rökt e-cigarett ökar från sju procent i årskurs 7 till över 30 procent i de högsta årskurserna. Andelen ökar mycket snabbt bland elever i högstadietåldern och redan i årskurs 8 uppger cirka var fjärde elev (24 %) att de rökt e-cigarett. Totalt sett har 27 procent av de svarande rökt e-cigarett och flickorna har använt e-cigarett markant oftare än pojkarna (31 % respektive 23 %)²⁰.

Andelen elever som någon gång har snusat "vanligt" brunt snus ökar från två procent i årskurs 7 till kring 20 procent i de högsta årskurserna. Pojkarna snusar brunt snus i markant högre utsträckning än flickorna (19 % respektive 10 %)²¹. Totalt sett har 15 procent av de svarande snusat vanligt brunt snus.

Det är vanligare bland unga att snusa vitt snus än brunt snus och totalt har 22 procent av de svarande snusat vitt snus. Andelen elever som någon gång har snusat vitt snus ökar från fem procent i årskurs 7 till kring 30 procent i de högsta årskurserna. Likt för rökning ser man en tydlig ökning i andelen elever som snusat vitt snus redan vid årskurs 8. Vitt snus snusas i lika hög utsträckning av flickor och pojkar.

Figur 6. Användning av tobaksprodukter (efter årskurs, procentuell andel)

Källa: ÅSUB och Folkhälsan på Åland

¹⁸ Se t.ex. CAN Rapport 223 (2023).

¹⁹ Rökt: $\chi^2(4) = 82.23, p < .001$. Rökt e-cigg: $\chi^2(4) = 75.85, p < .001$. Brunt snus: $\chi^2(4) = 64.85, p < .001$. Vitt snus: $\chi^2(4) = 80.94, p < .001$.

²⁰ $\chi^2(1) = 12.80, p < .001$.

²¹ $\chi^2(1) = 24.48, p < .001$.

Förutom att det finns en signifikant skillnad mellan årskurserna, finns det också en variation mellan skolorna vad gäller rökning och snusning. Andelen elever som rökt och snusat är högre i högstadieskolorna på landsbygden i förhållande till högstadieskolorna i Mariehamn.²² Bland gymnasieeleverna är andelen som rökt och snusat betydligt högre i yrkesgymnasiet jämfört med lycéet.²³

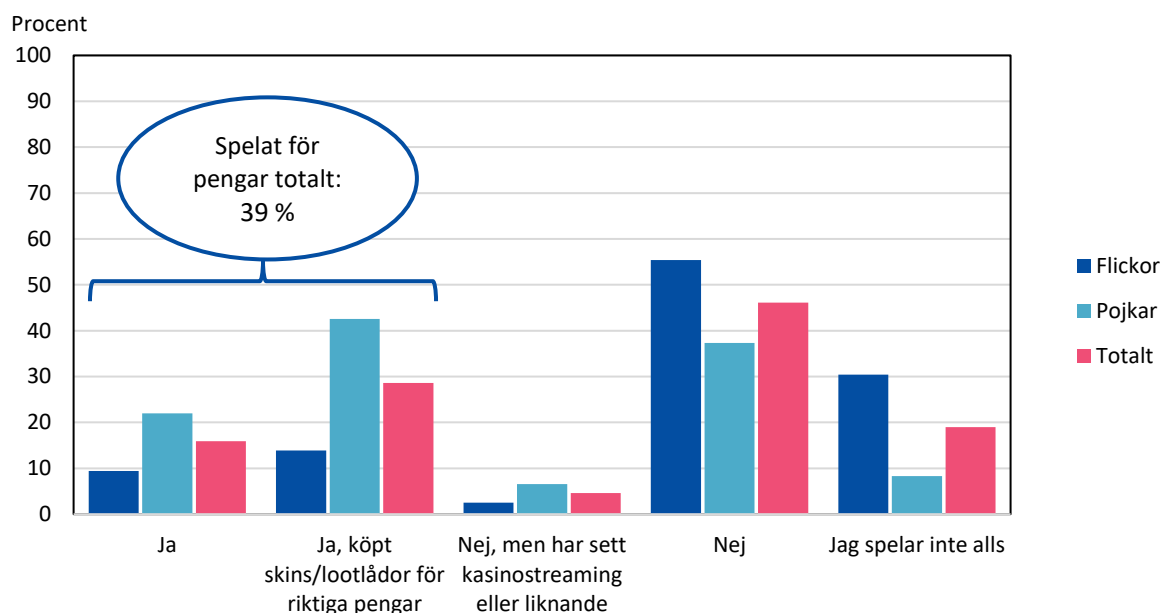
Det vanligaste sättet för minderåriga att skaffa cigaretter och snus är att köpa eller få av kompisar eller bekanta. Minderåriga gymnasielever uppger även att de köper produkterna, framför allt e-cigaretter och vitt snus, själva.

Spel

I årets undersökning omformulerades spel frågan med syftet att omfatta även köp av till exempel skins och lootlådor inuti spel samt fånga upp eventuell riske exponering genom kasinostreaming eller liknande. Bland annat Folkhälsomyndigheten i Sverige har konstaterat i sin rapportering att fenomen som kan kopplas till dataspel, till exempel köp av lootlådor, deltagande i skin-gambling och kasinostreaming, har tydliga samband med riskabla spelformer och problemspelande. Kopplingen syns enligt myndigheten i synnerhet bland unga.²⁴

Resultaten i *Figur 7* visar att 16 procent av de svarande uppger att de spelar spel där det ingår pengar och 29 procent att de har köpt skins/lootlådor för riktiga pengar. Totalt har 39 procent av samtliga svarande uppgett att de spelar för pengar i någon form. Vidare uppger fem procent att de har sett på kasinostreaming eller liknande. 46 procent av de svarande menar att de inte spelar för pengar och 19 procent att de inte spelar alls.

Figur 7. Om du spelar spel, ingår det pengar i ditt spelande? (procentuell andel)

Not: Respondenten kunde välja flera svarsalternativ.
Källa: ÅSUB och Folkhälsan på Åland

²² Rökt: $\chi^2(3) = 28.47, p < .001$. Rökt e-cigg: $\chi^2(3) = 41.31, p < .001$. Brunt snus: $\chi^2(3) = 20.57, p < .001$. Vitt snus: $\chi^2(3) = 21.84, p < .001$.

²³ Rökt: $\chi^2(1) = 33.25, p < .001$. Rökt e-cigg: $\chi^2(1) = 14.46, p < .001$. Brunt snus: $\chi^2(1) = 56.05, p < .001$. Vitt snus: $\chi^2(1) = 19.93, p < .001$.

²⁴ För mera, se Folkhälsomyndighetens webbplats

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/spelprevention/nyhetsarkiv/2024/lootlador-och-andra-inslag-i-dataspel-laggs-in-i-speluppdrag/>

Pojkar använder pengar i sitt spelande i betydligt högre utsträckning än flickor. Andelen pojkar som uppger att det ingår pengar i spelandet uppgår till 56 procent, medan motsvarande andel av flickorna är 22 procent.²⁵ Signifikanstester visar även att penningspelandet minskar med årskurserna. Andelen svarande som uppger att de spelat för pengar i någon form är 48 procent i årskurs 7 och drygt 30 procent i årskurs I och II.²⁶ Gymnasieeleverna i yrkesgymnasiet spelar i betydligt högre utsträckning för pengar än eleverna i lycéet (39 % respektive 26 %). Skillnaden mellan skolorna kan till stor del förklaras av skillnader i könsfördelningen bland eleverna. Andelen pojkar som spelar för pengar är relativt lika i de båda skolorna, men andelen pojkar är betydligt högre i yrkesgymnasiet jämfört med i lycéet.

Majoriteten (80 %) av de som använder pengar i sitt spelande uppger att de spenderar mindre än 20 euro i månaden på spel. Omkring 12 procent uppger att de spenderar 20–100 euro och åtta procent att de spenderar mer än 100 euro i månaden.

Attityder till ANDTS-relaterade vanor

Liksom i den föregående undersökningen ställdes i årets undersökning frågor om attityder till både sporadiskt och regelbundet bruk av alkohol, cannabis, läkemedel och tobak i syfte att få en uppfattning om hur unga uppskattar riskerna i samband med ANDTS-vanorna.

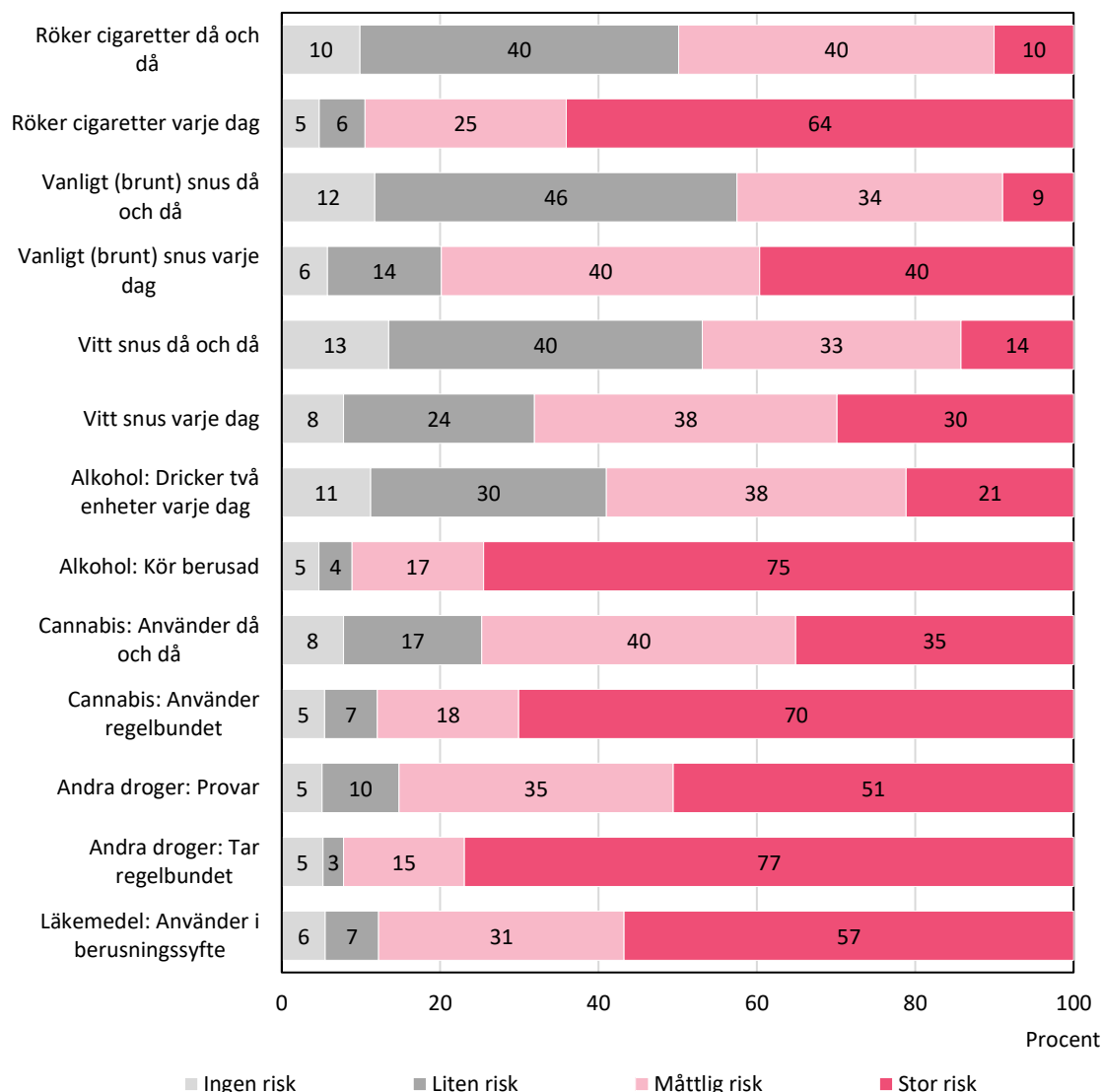
Regelbunden användning av cannabis och andra droger, att köra berusad samt regelbunden rökning är de vanor som de svarande liksom i fjolårets undersökning upplever innebära mest risk för skada (se *Figur 8*). Dessa vanor upplevs medföra stor risk bland 70, 77, 75 respektive 64 procent av de svarande. Regelbunden användning av vanligt (brunt) snus och vitt snus upplevs inte lika riskfyllt då endast 40 respektive 30 procent av unga upplever att detta innebär en stor risk. Regelbunden konsumtion av alkohol (två enheter nästan varje dag) upplevs i ännu mindre utsträckning (21 %) medföra en stor risk för att människor skadar sig själva.

Över hälften av de svarande upplever att det kan finnas en stor risk för skador med att använda läkemedel i berusningssyfte (57 %) och att prova andra droger än cannabis (51 %) men endast drygt en tredjedel (35 %) upplever en stor risk med sporadisk användning av cannabis. Att röka eller snusa då och då upplevs medföra stor risk bland omkring var tionde av de svarande.

²⁵ $\chi^2(1) = 175.33, p < .001$.

²⁶ $\chi^2(4) = 20.19, p < .001$.

Figur 8. Hur stor risk tror du det är att människor skadar sig själva (kroppsligt eller på ett annat sätt) om de gör något av följande? (procentuell andel)

Källa: ÅSUB och Folkhälsan på Åland

Flickorna anser i signifikant högre utsträckning än pojkarna att samtliga ovanstående ANDTS-vanor är riskfyllda, förutom den ANDTS-vana som gäller regelbunden användning av andra droger än cannabis vilken upplevs vara lika riskfyllt av båda könen.²⁷ Att flickorna upplever ANDTS-vanorna som riskfyllda oftare än pojkarna har rapporterats av undersökningarna bland annat i Finland²⁸.

Resultaten för Åland visar också att högstadieläverna i högre utsträckning än gymnasieleverna upplever att ANDTS-vanor medför en risk, förutom då det gäller att köra berusad, att använda cannabis då och då, att prova andra droger samt att använda andra droger regelbundet. Dessa vanor

²⁷ Röka då och då: $\chi^2(3) = 16.65, p < .001$. Röka varje dag: $\chi^2(3) = 10.25, p = .017$. Vanligt snus och då: $\chi^2(3) = 26.91, p < .001$. Vanligt snus varje dag: $\chi^2(3) = 31.73, p < .001$. Vitt snus då och då: $\chi^2(3) = 18.93, p < .001$. Vitt snus varje dag: $\chi^2(3) = 30.90, p < .001$. Alkohol varje dag: $\chi^2(3) = 36.19, p < .001$. Köra berusad: $\chi^2(3) = 8.90, p = .031$. Cannabis då och då: $\chi^2(3) = 38.31, p < .001$. Cannabis regelbundet: $\chi^2(3) = 19.24, p < .001$. Prova andra droger: $\chi^2(3) = 15.92, p < .001$. Läkemedel i berusningssyfte: $\chi^2(3) = 11.97, p = .007$.

²⁸ Raitasalo, 2019.

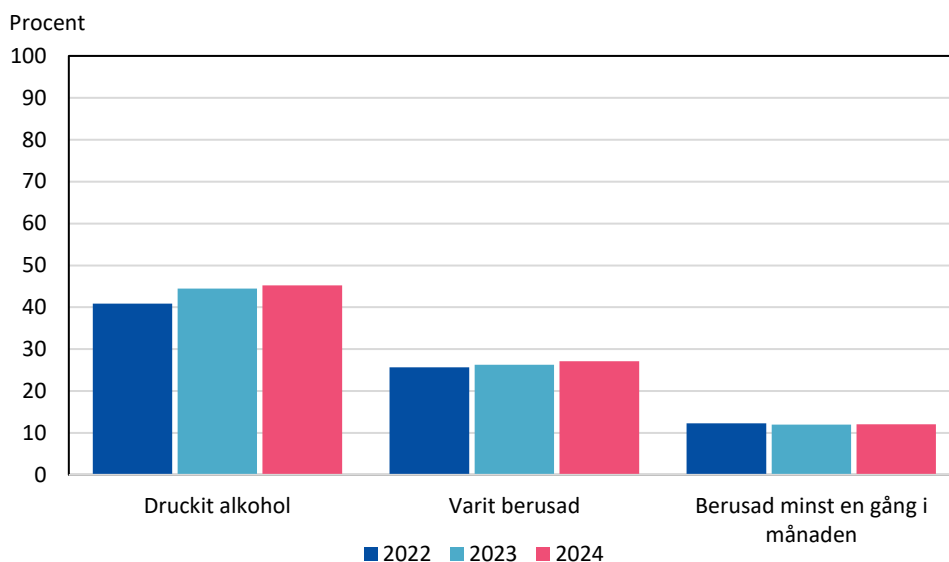
upplevdes antingen som lika riskfyllda av de olika årskurserna eller inte följa ett tydligt variationsmönster.

Jämförelser 2022–2024

Slutligen presenteras resultaten för de övergripande ANDTS-vanorna för perioden som ÅSUB genomfört ANDTS-undersökningarna i samarbete med Folkhälsan på Åland (år 2022–2024).

Elevernas alkoholbruk är relativt konstant under de tre åren (*Figur 9*). Eventuellt kan det finnas en generell tendens till ökning av andelen elever som uppger att de druckit alkohol, men skillnaderna mellan åren är så pass små att en säker bedömning inte kan göras.

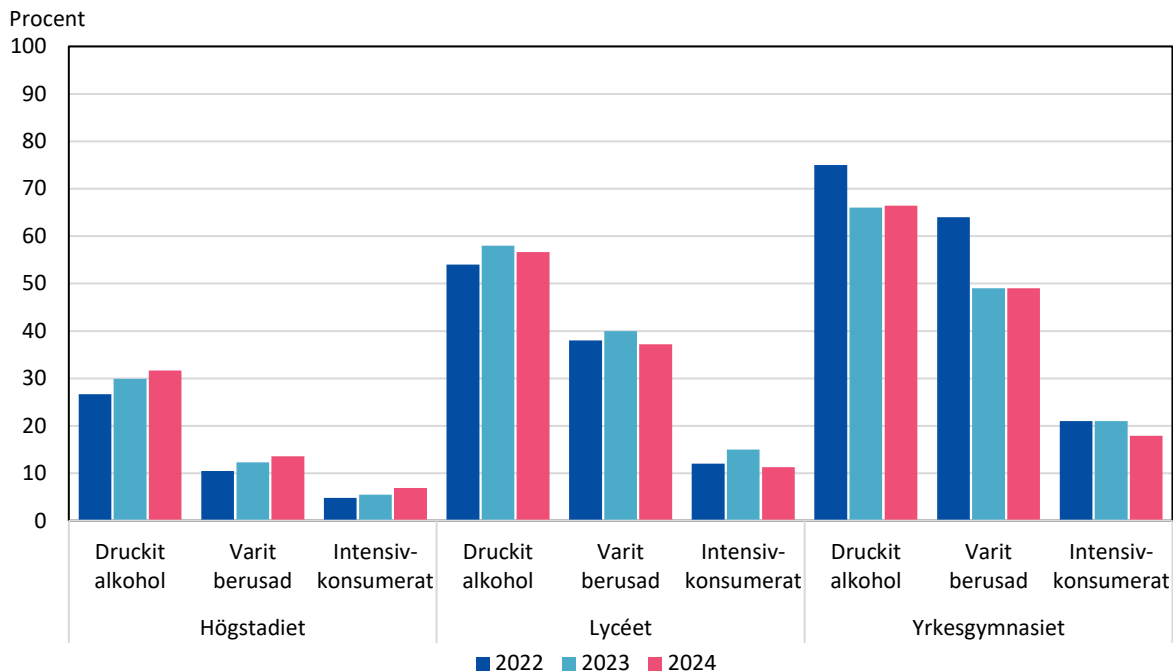
Figur 9. Alkoholbruk (efter år, procentuell andel)

Källa: ÅSUB och Folkhälsan på Åland

Resultaten för de olika skolorna indikerar att alkoholkonsumtionen visar en ökande trend i högstadieskolorna, en minskande trend i yrkesgymnasiet och en relativt stabil nivå i lycéet (se *Figur 10*). Det finns även en indikation på att den marginella ökningen i den totala alkoholkonsumtionen i större utsträckning har skett bland pojkarna än bland flickorna. Resultaten innehåller variation mellan åren och årskurserna under en relativt kort tidsperiod. Undersökningar som har genomförts av THL under en längre tidsperiod visar att bland annat berusningsdrickandet har minskat bland unga på Åland sedan 2019²⁹. Den ökande trenden som eventuellt kan avläsas i resultaten för högstadieskolorna i *Figur 10* är därmed viktig att uppmärksamma.

²⁹ Källa: Undersökningen Hälsa i skolan. Berusningsdrickandet innebär att den svarande varit ordentligt berusad minst en gång i månaden.

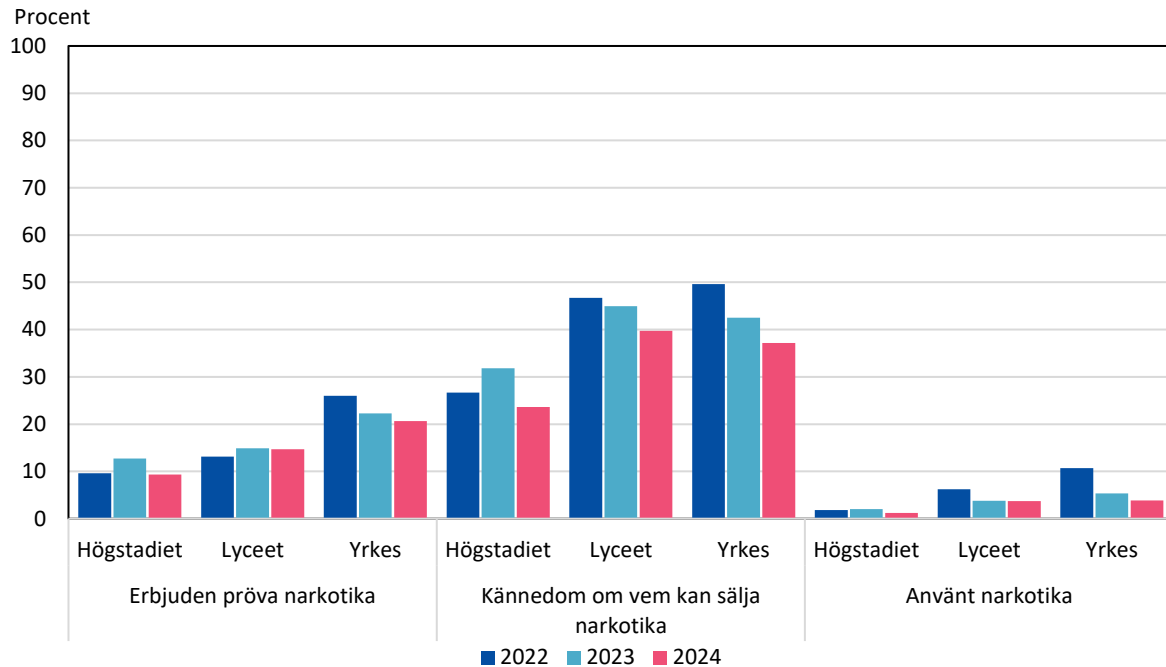
Figur 10. Alkoholbruk (efter år och skola, procentuell andel)

Källa: ÅSUB och Folkhälsan på Åland

Resultaten för användning av narkotika över tid visar en nedgång i andelen som känner till någon som kan sälja narkotika och en viss indikation på nedgång i användning av narkotika kan också anas. Främst kan förändringar inom narkotikaområdet ses för yrkesgymnasiet (*Figur 11*). Utvecklingen av minskat narkotikabruk i skolan bekräftas av undersökningarna som THL genomfört under en längre tidsperiod³⁰.

³⁰ Källa: Undersökningen Hälsa i skolan. Se till exempel resultaten för frågan *Har prövat cannabis åtminstone en gång*.

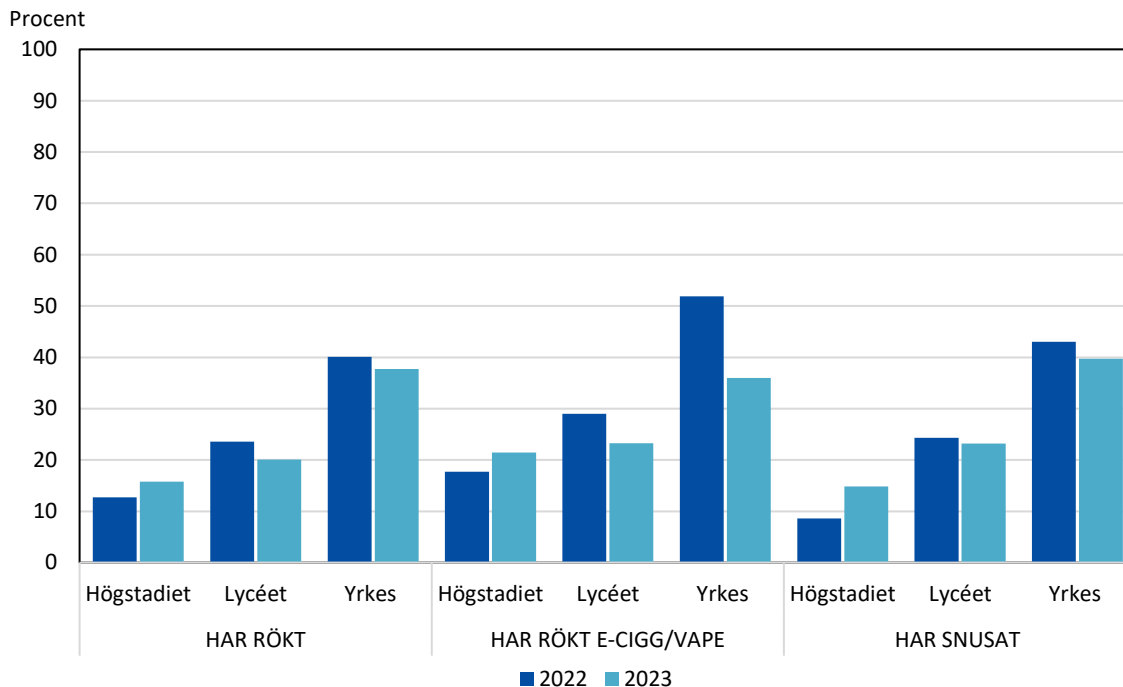
Figur 11. Narkotikabruk (efter år och skola, procentuell andel)

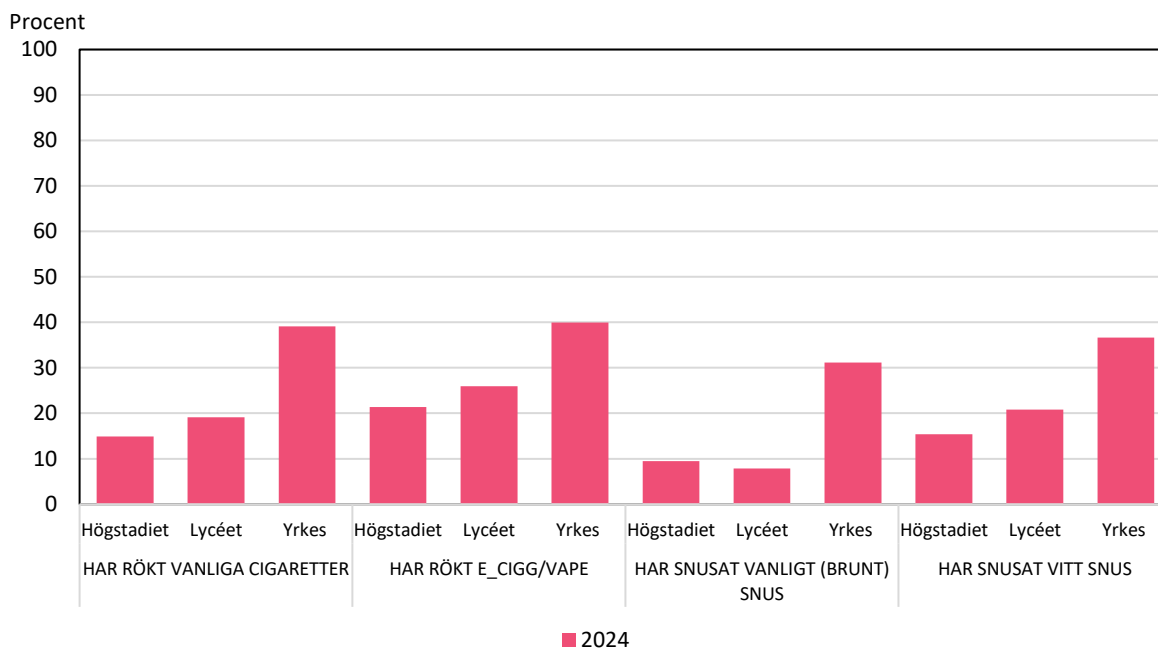
Källa: ÅSUB och Folkhälsan på Åland

Frågeställningarna om rökning och snusande omarbetades 2024 för att tydligare särskilja rökning av "vanliga" cigaretter och e-cigaretter samt snusande av "vanligt" (brunt) snus och vitt snus. Resultaten från 2022 och 2023 är därmed inte helt jämförbara med resultaten för 2024 och presenteras därför i två separata figurer (*Figur 12* och *Figur 13*).

Resultaten för 2024 visar en liknande nivå för rökning av vanliga cigaretter och rökning av e-cigaretter som 2023. Den totala snusanvändningen, det vill säga andelen som snusat brunt och/eller vitt snus, är 16 procent i högstadiet, 22 procent i lycéet och 43 procent i yrkesgymnasiet. Även dessa resultat ligger i linje med resultaten för snusande 2023.

Figur 12. Användning av tobaksprodukter (efter år, procentuell andel)

Källa: ÅSUB och Folkhälsan på Åland

Figur 13. Användning av tobaksprodukter 2024 (efter år, procentuell andel)

Källa: ÅSUB och Folkhälsan på Åland

Sedan nya tobaksprodukter har kommit till marknaden har det blivit allt viktigare att följa upp hur enskilda produkter används bland unga. Bland annat e-cigarett har sedan de kom till marknaden i början av 2000-talet blivit populära specifikt bland unga, medan bruket av det vita snuset under de senaste åren har blivit vanligare i synnerhet bland kvinnor. Att följa upp utvecklingen av nya tobaksprodukter på marknaden behöver även i fortsättningen vara en central uppgift i det förebyggande ANDTS-arbetet bland unga på Åland.

Referenser:

Alkohol-, narkotika-, dopnings-, tobak- och spelpolitiskt program för åren 2022–2024. ÅLR 2021/4049. 27.1.2022. <https://dokument.lagtinget.ax/handlingar/2021-2022/M02/bilaga%201.pdf>

Alkohol, narkotika, doping, tobak, spel. Riktlinjer för preventionsarbete i åländska skolor. Ålands landskapsregering och Folkhälsan. https://www.utbildning.ax/sites/default/files/media/andts_-_riktlinjer_for_preventionsarbete_i_alandska_skolor.pdf

CAN Rapport 223 (2023). *CAN:s nationella skolundersökning 2023.* Thor S. (red.), Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, Stockholm.

Drogvaneundersökning 2022 Öckerö kommun (2022).
<https://www.ockero.se/download/18.26abffbe17ff37d3c5263fdc/1649854375015/Drogvaneunders%C3%B6kning%202022.pdf>

Folkhälsan på Åland. <https://www.folkhalsan.fi/kunskap/kunskapsomraden/drogforebyggande-arbete/>

Folkhälsomyndigheten i Sverige.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/spelprevention/nyhetsarkiv/2024/lootlador-och-andra-inslag-i-dataspel-laggs-in-i-speluppdrag/>

Hälsa i skolan (THL). <https://thl.fi/sv/forskning-och-utveckling/undersokningar-och-projekt/enkaten-halsa-i-skolan/resultat-av-enkaten-halsa-i-skolan#region>

Raitasalo, K. (2019). *Skolungdomars bruk av alkohol och andra droger samt spel om pengar - ESPAD-undersökningen 2019.* THL.

THL Tilastoraportti 4/2024. *Nuorten päihteiden käyttö ja rahapelaaminen – ESPAD 2024.* Institutet för hälsa och välfärd.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/149507/ESPAD_tilastoraportti_2024_p%c3%a4ivitetty.pdf?sequence=7&isAllowed=y

ÅSUB Rapport 2021:4. *Åläningars alkohol-, narkotika- och tobaksbruk samt spelvanor 2021.*
<https://www.asub.ax/sv/utredning/alanningars-alkohol-narkotika-och-tobaksbruk-samt-spelvanor-2021>

ÅSUB Rapport 2016:7. *Åläningars alkohol-, narkotika- och tobaksbruk samt spelvanor 2016.*
<https://www.asub.ax/sv/utredning/alanningars-alkohol-narkotika-och-tobaksbruk-samt-spelvanor-2016>

ÅSUB utbildningsstatistik.
https://pxweb.asub.ax/PXWeb/pxweb/sv/Statistik/Statistik_UT_Utb%20efter%20grundskolan

ÅSUB Översikter och Indikatorer 2022:7. *Ungdomsundersökning 2022 – ANDTS-vanorna bland unga på Åland.* <https://www.asub.ax/sv/utredning/ungdomsundersokning-2022-andts-vanorna-bland-unga-pa-aland>

ÅSUB Översikter och Indikatorer 2023:7. *Ungdomsundersökning 2023 – ANDTS-vanorna bland unga på Åland.* <https://www.asub.ax/sv/utredning/ungdomsundersokning-2023-andts-vanorna-bland-unga-pa-aland>

